

Sveriges första Nez Perce-appaloosa

text och foto Petra Carlsson

I en frodig hage långt ut på landsbygden mellan Varberg och Falkenberg, går ett vackert stoföl, ovetandes om hur unik hon är. Bright Morningstar är Sveriges första Nez Perce-appaloosa. Även om hon är långt från nez-perce-indianernas jord, är hon inte fjärran den indianska kulturen. Katrin Gunnarsson som äger gården har hämtat mycket livsvisdom och inspiration från Nordamerikas indianer.

STRAX INNAN JAG ska göra en sista vänstersväng blir det plötsligt tvärstopp. Förvånad, och snart försenad, iakttar jag den rödbrokiga skara kreatur som lugnt går över den lilla grusvägen jag kommer körandes på.

Det är som att färdas flera decennier tillbaka i tiden. Eller hundratals mil bort, till en liten Medelhavsby där man charmas av att människor låter

saker ta sin tid. Men det är 2009 och jag befinner mig bara några mil från E6:an på Sveriges västkust. Sakta lutar jag mig tillbaka i förarsätet efter att ha slagit av motorn. Det tar en liten stund att ställa om till mötet med den svenska landsbygden, som i allra högsta grad existerar och tycks vara rena idyllen här i trakten av Långås.

När jag kör de sista hundra metrarna

till Tuvagård befinner jag mig i ett mer närvarande tillstånd, som bara kommer att fördjupas ytterligare under de två dagar jag tillbringar med Katrin Gunnarsson och hennes hästar.

Jag möts av en stolt påfågel som skriker fram över gårdsplanen. Höns hörs kackla och duvor kuttra, ackompanjerade av avlägset gnäggande från hagarna. Träskulpturer och stenar i

FÖRST I SVERIGE Katrin med Bright Morningstar, Sveriges första Nez Perce-appaloosa.

en liten lund, inspirerad av indianska symboler, drar min uppmärksamhet till sig en kort stund, innan Katrin Gunnarsson kommer ut och hälsar mig välkommen. Hon utstrålar lugn och harmoni. Här på den halländska gården driver Katrin sin verksamhet Ursprungskällan, som inspirerats av hennes långa erfarenhet av hästar och hennes möten med nordamerikanska indianer. Både här på gården och runtom i Sverige, håller Katrin clinics, kurser och föreläsningar.

Katrin är utbildad equiterapeut och har över 40 års hästerfarenhet med en bakgrund som dressyrtyttare. 2004 blev hon utnämnd till årets westernryttare på Champagnegaloppen. Mellan sina kurser och uppvisningar tävlar hon

fortfarande inom western.

Indianernas filosofi och deras sätt att se hästarna som våra läromästare, går igen i det Katrin förmedlar. Om det så är ledarskap, kommunikation, personlig utveckling, hästhållning eller ridning.

Katrin har blivit en brobyggare mellan den svenska och indianska kulturen. Hon bjuder över indianer som föreläser och håller workshops i Sverige och hon tar med svenskar på indianresor till Nordamerika. Även hästarna har indiansk koppling. Fyra av dem är appaloosahästar. Det senaste tillskottet, lilla Bright Morningstar, som när jag besöker gården bara är någon vecka gammal, är Nez Perce-appaloosa.

Namnet har hon fått för hon föddes tidigt på morgonen, när morgon-

stjärnan är den enda stjärna vi kan se på himmeln, berättar Katrin, när vi en stund senare åker bort till hagen.

Appaloosan förr och nu

Det lilla fölet håller sig till en början nära sin mamma Sunny, eller Bright Sunrise Song, som är det åttaåriga appaloosastoets fulla namn. Men nyfiken på oss kommer hon fram och hälsar och snart tar hon ystra glädjesprång allt längre bort från det leopardtecknade stoet.

Katrin lät betäcka sitt appaloosasto med en achaltekeerhingst för att få fram en mer ursprunglig appaloosa. Denna korsning är unik för just Nez Perce-indianerna. De försöker i dag avla fram en häst så lik föregångaren som möjligt Nez Perce-indianerna, som var

STOLT MAMMA Bright Sunrise Song är stolt mamma.

kända som duktiga hästmänniskor och uppfödare, var så gott som den enda indianstam som gjorde en selektiv avel på de hästar som den vite mannen hade med över till Amerika. Det var spanjorerna som införde den fläckiga genen och Nez Perce-indianerna i Idaho som i mitten av 1600-talet började tillämpa en strikt avel. Olämpliga hingstar kastades medan olämpliga ston användes vid byteshandel med andra stammar. Prickighet har blivit ett större karakteristiskt drag för appaloosan nu än det var då.

Under årtiondena kring förra sekelskiftet utrotade man nästan alla indianhästar, både mustangen och appaloosahästen, för man ville omskola prärieindianerna till att bli jordbrukare. Dittills hade hästarna tjänat vid jakt och strider. Nu behövdes tyngre hästar för att kunna bruka jorden. Men prärieindianer är inte jordbrukare och det blev inte några jordbrukare av dem heller.

Tack vare ett antal hästar, som tagits

tillvara i trakten kring floden Palouse i Idaho, dog rasen inte ut. Det var så appaloosan fick sitt namn, a Palouse horse, vilket gradvis ändrades till appaloosa. Man startade ett register där man i dag har väldigt många hästar registrerade, berättar Katrin.

- Men det är en amerikansk variant som i dag är väldigt quarterlik i utseendet. Den skiljer sig mycket från den ursprungliga appaloosan som var mer långlinjerad, en mer utpräglad distanshäst eftersom indianerna levde som nomadfolk och behövde en uthållig, stark, hållbar och social häst.

Katrin uppskattar att det är ungefär under 15 års tid som Nez Perce-indianerna hållit på att avla in en viss procent achaltekeer för att få fram en appaloosa som är likvärdig deras förfäders hästar.

Achaltekeern är ett orientalskt fullblod från Turkmenistan, en uthållig och tålig distanshäst som lever i ökenområden. Nez Perce-appaloosan har mycket starka hovar, längre rygg,

smalare bringa och djupare bog. För en distanshäst gäller det att den varken sliter på sin egen eller ryttarens kropp.

- Jag har ridit på ett antal sådana hästar och de är otroligt starka. Man känner den där kraftfullheten. Den har en gång som är väldigt snabb och gör hästen bekväm att sitta på. Den tar en upp och ner i bergen med en väldigt säkerhet. Den har väldigt mjuka gångarter.

- En del har vad man kallar Indian Shuffle. En gångart som påminner om islandshästens tölt och är en sorts seglande gång. Den amerikanska appaloosan är mer fyrkantig, mer skumpig att sitta på, menar Katrin.

Nez Perce-appaloosan har också ett fantastiskt temperament, tillägger Katrin, som länge funderat och längtat efter en egen avkomma.

Nu är hon här, galopperandes i gröngräset på långa, smala ben. Morningstar är första fölet i Sverige med den här blandningen, appaloosa-achaltekeer.

DJUP FÖRSTÅELSE Katrin har tillbringat mycket tid hos Nordamerikas indianer där hon fått en djupare förståelse kring hästen som individ.

Achaltekeerhingsten som betäckt Katrins sto kommer från Ulricehamnstrakten och är en av fyra achaltekeerhingstar i Sverige. Totalt finns runt 20 renrasiga achaltekeerhästar i vårt avlånga land.

Typiskt för dem är de metalliska färgerna. Kopparfärgen är vanlig men de kan vara allt från bruna till blackar med inslag av silver och guldlyster i hårremmen. De är lite vinthundsaktiga, väldigt smäckra och smala med lite spolförmig kropp.

- De har ofta lite underhals vilket inte är så himla snyggt men vanligt hos achaltekeern. Det är en ganska annorlunda häst till utseendet. De är tunnskinnade och har tunn fin päls, säger Katrin och klappar sitt föl.

Nez Perce har ett eget Horse Registry för att inte blanda ihop sig med den amerikanska appaloosan. Det är olika riktlinjer man följer. Än så länge är inte registret öppet för hästar utifrån, men man jobbar på det, berättar Katrin. Hon

vet att det bland annat i Frankrike finns någon uppfödare som också satsar på den här typen av häst. Katrin får inte heller registrera sitt föl hos appaloosaföreningen, eftersom det har orientalisk inblandning. Däremot är engelskt fullblod och arabiskt fullblod godkänt.

Indiansk visdom

Nez Perce-indianernas avelsarbete har slagit väl ut. Idag är efterfrågan så stor på deras hästar att de inte kan möta upp den. Hästarna uppmärksammas i många olika sammanhang och har fått ett väldigt gott bemötande. Men vad som är viktigast är vad hästarna och det här programmet betyder för de yngre i Nez Perce-reservatet idag, menar Katrin.

Att återfå hästraditionen betyder aktivitet, kunskap, kultur, traditioner och stolthet.

- De är väldigt skickliga hästmänniskor och med en helt annan syn på hästen. Enligt Rudi Sebala, som driver Horse Registry i stammens regi, är det

just detta med att man anser att hästen har en själ som skiljer. De behandlar hästen som en jämlike och försöker förstå hästens beteende som flockindivid. Detta är viktiga ingredienser i äkta horsemanship.

Katrins intresse för den indianska visdomen har funnits länge.

- Djur och natur har alltid legat mig varmt om hjärtat, liksom miljöfrågor.

Katrin har under 15 år arbetat inom Greenpeace och det var detta engagemang som först förde henne till USA.

- Filosofin bland indianer och andra ursprungsfolk är att leva i harmoni och balans med naturen och Moder jord. Det känner jag mig hemma i. Jag strävar efter och vill vara i denna balans. Jag känner en oerhörd respekt för indianernas kultur, filosofi och djupa andlighet.

Katrin har rest mycket bland ökenstammar och prairieindianer och har fått många nära vänner. Hon har också fått ett indianskt namn, Blue Sky Woman,

vid en namnceremoni hos Blackfeet-indianerna. Den indianska filosofin är mer en naturlag att leva efter än en religion, förklarar Katrin.

- Det handlar om att omhänderta jorden i stället för att våldföra sig på den. Det är först på senare år vi insett att vi gräver vår egen grav. Nu är det väl ingen som kan missta sig på de tecken vi ser runtom i världen.

Om man hårdrar det är Indianernas filosofi tvärtemot hur vi västerlänningar betar oss, menar Katrin. De ser till exempel djuren som läromästare.

- Man hedrar djuren för de har mycket bättre egenskaper än vi. Indianerna blev snabbt väldigt duktiga hästmänniskor. De lärde sig att betrakta hästen och förstod hästen som individ. Man kan dra fördel av att vara med hästen och så ser de på alla djur egentligen.

Likaså, om man tittar på samhällssystemet, så är de äldre människorna de allra viktigaste.

- Här ser vi dem som en belastning. Ursprungfolken hedrar dem

för den kunskap och livserfarenhet de har. Vilket vi kastar bort. Det är knappt att våra barn har kontakt med äldre människor.

För indianerna innebar mötet med hästen en större livskvalitet, så det var viktigt att ta hand om hästen. Den var ibland lika mycket värd som familjemedlemmarna. Ett ömsesidigt förtroende växte fram.

När man färdades över den öppna prärien var det viktigt att inte bli upptäckt av fienden. Det var därför indianerna var tvungna att få hästarna att lägga sig ner på marken, något som är det yttersta man kan kräva av en häst. Det slår allra mest mot hästens instinkter som det bytesdjur den är.

- Det var tvunget att få hästen att bygga upp så mycket förtroende för dig att den skulle ligga kvar där. Sådana saker som vi i dag tror är trick, något man gör bara för skoj skull, handlade om ren och skär överlevnad.

Denna tillit har även Katrin lärt sig bygga upp med Sunny, vilket hon visar innan vi lämnar hagen.

FAKTA

ACHALTEKEERN

– en riktig champion

År 1935 gjorde en grupp achaltekeer en berömd färd från Turkmenistans huvudstad Asjchabad till Moskva, en sträcka på 413 mil, varav 96 mil var öken. Ökenhästarna tillryggalade ruten på 84 dagar med endast minimal vattenranson. På olympiaden i Rom 1960 var det en achaltekeer som tog guldmedaljen i dressyr. Källa: Hästar – en encyklopedi för ryttare och andra hästvänner av Elwyn Hartley Edwards.

NÄSTA HÄSTFOCUS

I följande nummer kan du läsa mer om Katrin och hennes hästar. Hur de arbetar både med ryttare och icke-ryttare på olika kurser i såväl ridning som personlig utveckling, kommunikation och ledarskap. På Appaloosa SM i Ronneby i september tog Katrin inte mindre än fem SM guld. Hon har också vunnit ett EM silver och två EM brons på Appaloosa European Championship i tyska Aachen i oktober -09.